

BIJLAGE II Verdieping groenblauwe dooradering

Inleiding en doel

Groenblauwe dooradering (GBDA) versterkt de biodiversiteit en landschappelijke waarden in het agrarisch landschap. Het is een opgave voor het hele Brabantse landelijk gebied en bestaat onder meer uit ecologisch beheerde dijken, vaarten, waterlopen, bermen, hagen, houtwallen, bosjes, lanen, drassige zones en kruidenranden bij akkers. GBDA is een ondersteunend middel om de (wettelijke) Europese water-, klimaat- en natuurdoelen te realiseren.

- De Basiskwaliteit Natuur (BKN)
- Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR)
- Kaderrichtlijn Water (KRW)
- Klimaatakkoord van Parijs

De provincie Noord-Brabant werkt toe naar 10% GDBA van het landelijk gebied in 2050. Hieronder vallen ook EVZ's en landschapselementen die worden ingericht met behulp van de Stimuleringsregeling Landschap (STILA). Afhankelijk van de kenmerken van het landschapstype, de VHR-doelen en het landgebruik, verschilt de mate waarin de GBDA wordt gerealiseerd van gebied tot gebied. (bron: ALG).

Een uitgangspunt is dat groenblauwe dooradering wordt afgestemd op landschapstype. Dit maatwerk zal in deze verdieping verder worden uitgewerkt voor de landschapstypen die rondom de Loonse- en Drunense Duinen liggen.

Landschapselementen

Landschapselementen zijn elementen in het landschap, zoals een haag, een poel, een houtwal of een bomenlaan. Vaak vertegenwoordigen landschapselementen een hoge natuurwaarde en biodiversiteit. Zo kunnen dieren beschutting, voortplantingsgelegenheden en voedsel vinden. Ook kunnen ze een dubbelfunctie hebben, bijvoorbeeld als perceelscheiding.

Groenblauwe dooradering wordt gerealiseerd door een aaneenschakeling van landschapselementen. De combinatie van landschapselementen en de wijze

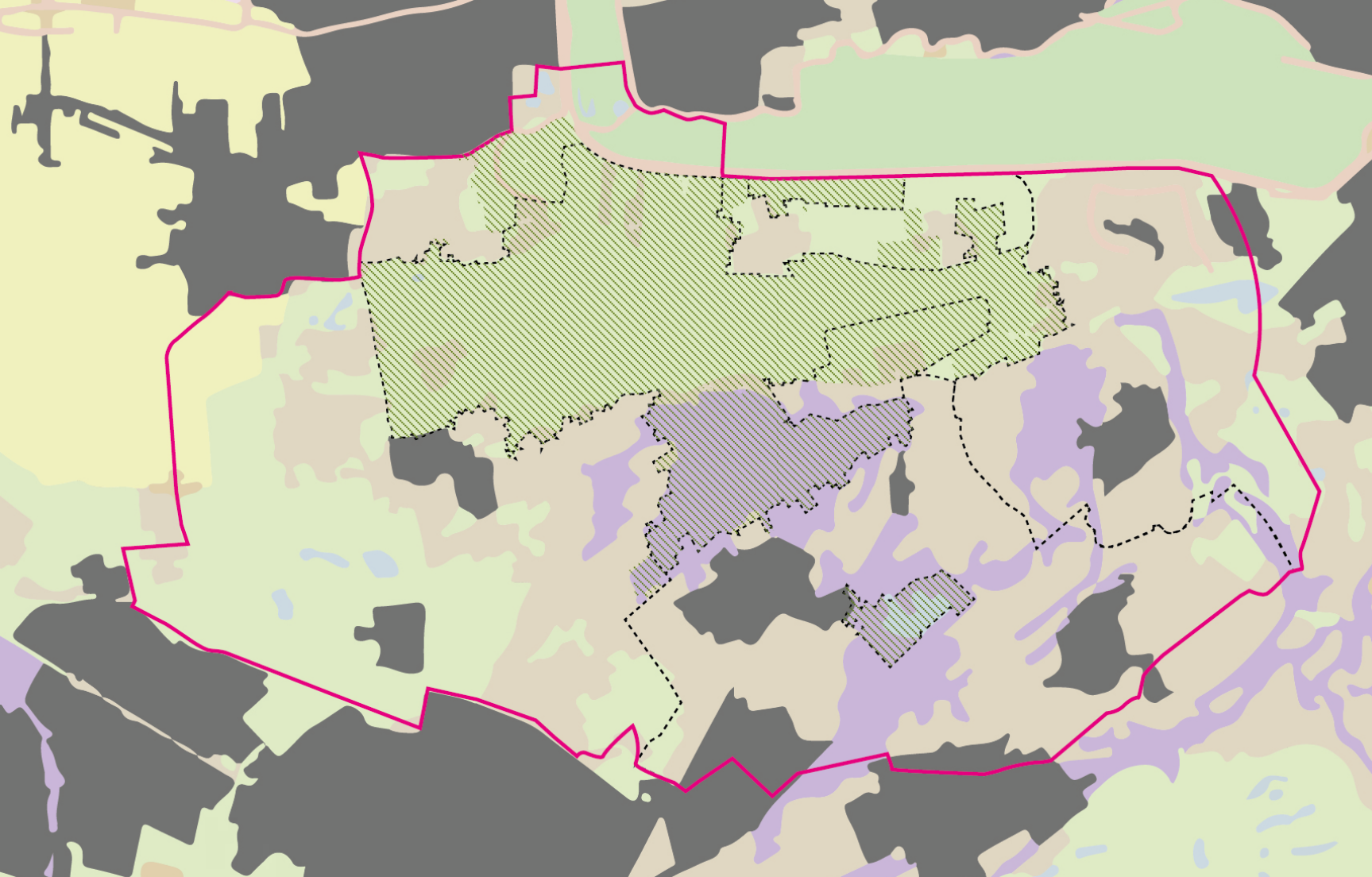
waarop deze op elkaar aansluiten, bepaalt hoe groot de toegevoegde waarde is op de groenblauwe diensten. Denk daarbij ook aan waarden zoals het afvangen van emissies, fungeren als windsingel, tegengaan van verdroging van de bodem en het bevorderen van infiltratie.

GBDA is een onderdeel van groenblauwe diensten. Groenblauwe diensten zijn menselijke activiteiten die leiden tot een verbeterd functioneren van onze fysieke leefomgeving. Onder te verdelen in 5 categorieën: landschap, landbouw, bodem, water en natuur. (Bron: Mooi NL – handreiking groenblauwe diensten)

In diverse rapporten zijn toe te passen landschapselementen genoemd: Mooi NL, Aanvalsplan landschap, WUR, STILA. In het rapport van Mooi NL is een duidelijk overzicht te vinden van elementen met bijdragen aan groenblauwe diensten (zie tabel).

		landschap	natuur	water	bodem	landbouw	beheer
Houtwal, houtsingel en houtkade							
Elzensingel							
Knotbomen(rij)							
Bomenrij en -laan							
Solitaire boom							
Knip- en scheerheg							
Struweelhaag en -rand							
Half- en hoogstamboomgaard							
Hakhoutbosje							
Griendje							
Bosje of boomgroep							
Eendenkooi							
Erfbeplanting	allen						
Kruidenrijke wegberm							
Botanische akkerrand							
Bloemdijk							
Onverharde weg							
Poel							
Natuurvriendelijke oever							
Rietzoom en klein rietperceel							
Sloot en slootkant							
Voedselbos							
Agroforestry - boomweide	allen						
Agroforestry - strokenteelt	allen						

Deze kaart laat de landschapstypen zien volgens STILA, met de deelgebieden voor GGA Loonse en Drunense Duinen.

- Landschapstypen**
- Beekdal en broekontginning
 - Open beemdengebied
 - Jonge zandontginning
 - Oude zandontginning
 - Langstraatontginning
 - Bebouwd gebied
 - Focusgebied
 - Deelgebiedgrenzen
 - Natura 2000

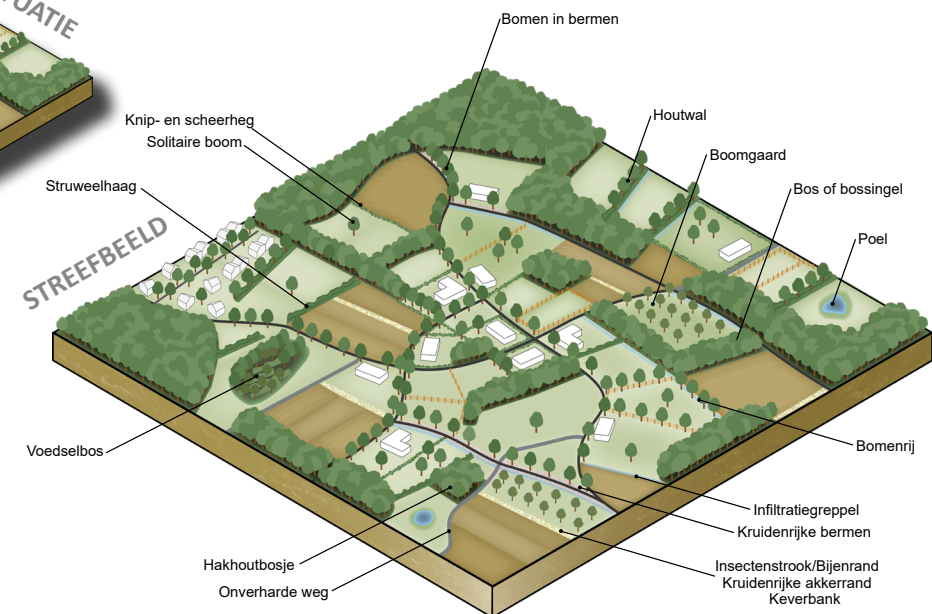
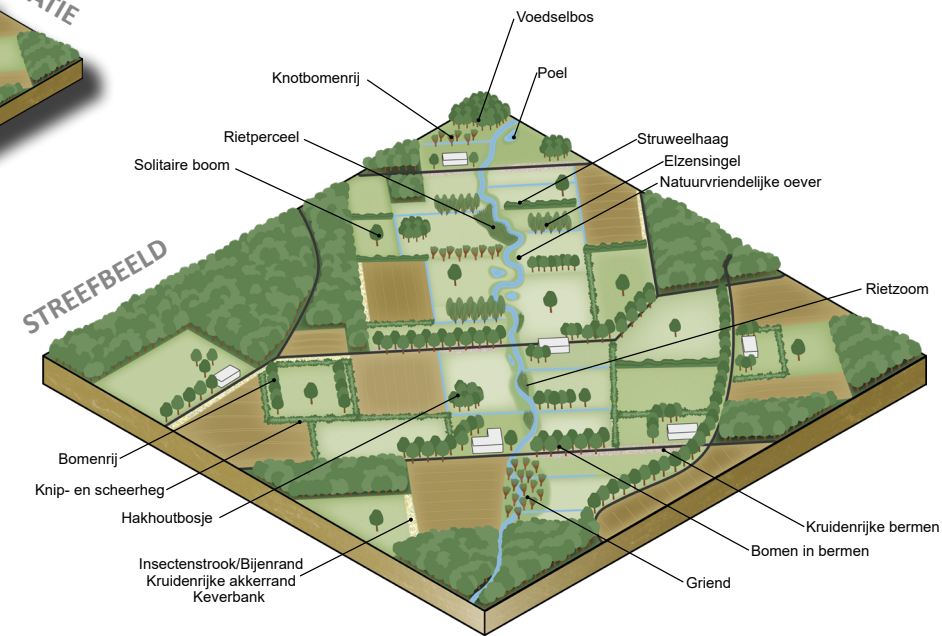
Bron: Stimuleringsregeling Landschap, Provincie Noord Brabant

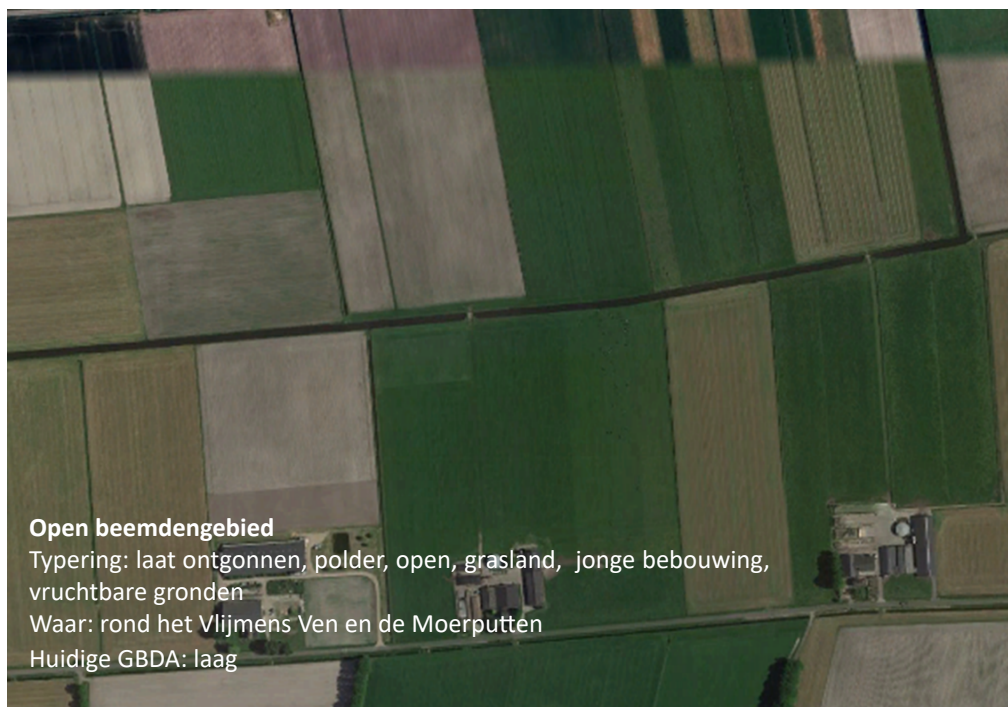
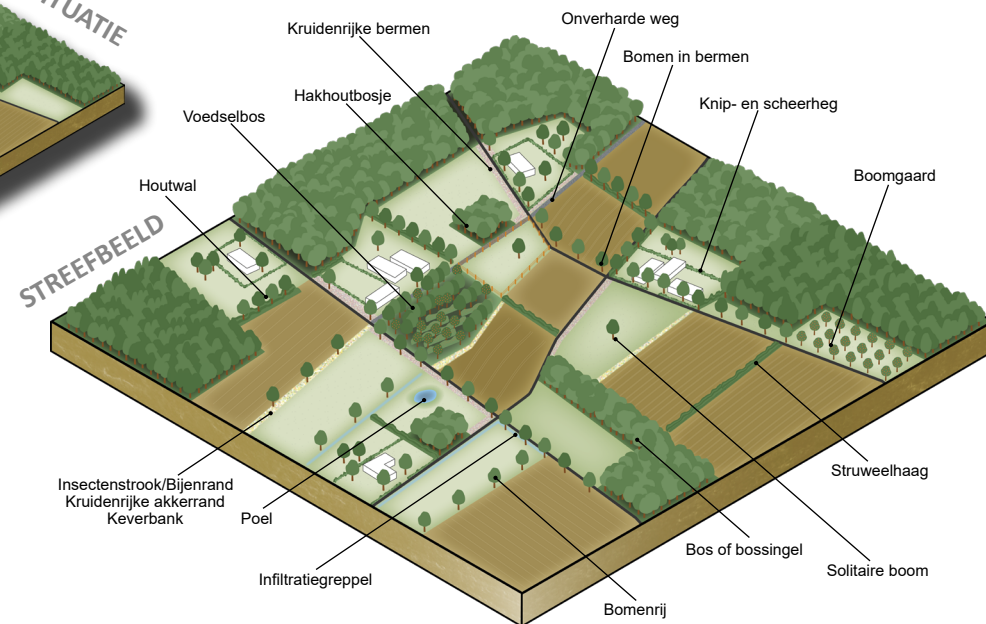
Landschapstypen

Het woord landschapstype kan op verschillende manier worden geïnterpreteerd en is ook terug te vinden in het kaartenboek van LDD. In het kaartmateriaal hieronder gaan we uit van de indeling volgens de Stimuleringsregeling Landschap (STILA), omdat dit een belangrijk financieel middel is voor de uiteindelijke realisatie. Het bebouwd gebied wordt buiten beschouwing gelaten als landschapstype voor de GBDA omdat de doelen gericht zijn op het landelijk gebied. Echter kunnen ook stedelijke gebieden, weliswaar op een andere schaal en met andere elementen, een bijdrage leveren aan de GBDA. Binnen het focusgebied van de Loonse en Drunense Duinen wordt uitgegaan van drie landschapstypen (zie de typering met luchtfoto op de volgende pagina: Beekdal en broekontginning, oude zandontginning en jonge zandontginning. Daarnaast zijn er

twee landschapstypen, het open beemdengebied en de langstraatontginning die op in een kleiner gebied voorkomen.

Afhankelijk van het landschapstype en bijbehorende grondsoort kunnen bepaalde landschapselementen worden toegepast. Zo kunnen bijvoorbeeld voor de kleinschalige oude zandgronden kruiden- en bloemrijke randen, heggen, struwelen en bosjes worden toegepast. De natte beekdalen zijn geschikt voor elzensingels, wilgenbossen en knotbomen en in de jongere ontginningen passen robuustere brede houtsingels en bossen (bron Visie 1.0 Kampina) Zie hiervoor de tabel 3.1

Hoe staan we ervoor?

Om een beeld te krijgen hoe ver de vorderingen m.b.t. GBDA zijn, zijn er verschillende studies uitgevoerd. De studie 'Groenblauwe Dooradering van het Landelijk Gebied' van de WUR laat zien dat studiegebied in Noord-Brabant nu voor 5,5% groenblauw dooraderd is. In het Aanvalsplan Landschap (2022) staat dat het landelijk gemiddelde 2 tot 3% groen blauw dooraderd is. De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC) heeft een inschatting gemaakt dat binnen Van Gogh Nationaal Park de aanleg van ruim 2000 hectare aan nieuwe landschapselementen nodig is om de ambitie van 10% te realiseren. Echter is op bovenstaande luchtfoto's te zien dat er binnen ieder landschapstype grote verschillen zijn. Zo zijn de agrarische delen van de jonge zandontginningen en het open beemdengebied minder groenblauw dooraderd dan de broekontginningen en oude zandlandschappen.

De huidige GBDA bestaat uit een grof netwerk van beken met oevers, houtwallen en bossen aangevuld met een fijn netwerk van akkerranden, heggen, bermen, zandpaden, poelen en erven.

Hierbij ligt de nadruk niet alleen op groen maar ook op water. Kleine waterlopen kunnen bijvoorbeeld bijdragen om overtollig grondwater op te vangen of dienen als zuiveringstechniek, met winst voor de KRW-doelen.

In bijstaand overzicht zijn elementen vanuit het Aanvalsplan Landschap en de Handreiking Groenblauwe dooradering weergegeven voor dit gebied.

Middelen, instrumenten en risico's

Om 10% GBDA te realiseren in het landelijk gebied, zullen veel financiële middelen nodig zijn. Er zijn meerdere opties om geld te genereren voor de aanleg en het beheer van GBDA:

- Subsidiestelsel van de overheid: Stimuleringsregeling Landschap (STILA), ANLb, SKNL, etc.
- Via fondsvorming kan een gemeente de aanleg van landschapselementen zelf uitvoeren, dan wel financieel ondersteunen;
- GLB basispremie;
- Maatwerk voor omgevingskwaliteit regeling (voorheen: rood-voor-groen regeling), dit is een regeling waarmee de aanleg van groen wordt gefinancierd door het toestaan van de bouw van één of meerdere woningen;
- Kwaliteitsverbetering in landschappelijke inpassingsplannen bij ruimtelijke ontwikkelingen.

(Bron: Mooi NL: Handreiking – Groenblauwe dooradering naar verweven landbouw en natuur)

Verwacht wordt dat financiële middelen alleen, niet voldoende zal zijn. Hiervoor wordt binnen Van Gogh Nationaal Park gedacht aan de volgende opties ter bevordering van de realisatie van GBDA.

- Grondmobiliteit en het opzetten van kavelruilprojecten;
 - Fiscale voordelen voor natuurinclusieve bedrijven met veel biodiversiteit en ingekaderd in een mooi landschap;
 - Maatwerk voor omgevingskwaliteit (voorheen: rood-voor-groen; bv concept Peel Natuurdorpen);
 - Aanbesteding van aanleg landschap (net zoals bij de aanleg van wegen, e.d.);
 - Private financiering;
 - Carboncredits (vergoeding voor vastlegging CO₂) in beplantingen;
 - Hogere prijs voor (populieren)hout door er een hoogwaardig product van te maken.
- (Bron: Focus op natuur, landschap en erfgoed | Van Gogh Brabant Nationaal Park)

Vanuit het project Brabant Behaagt wordt met bestaande en nieuwe instrumenten een impuls gegeven aan de realisatie van GBDA op landbouwgronden. Brabant Behaagt is de Brabantse vertaling voor het Aanvalsplan Landschap en daarmee de doelstelling van 10% GBDA. Hierin zijn de volgende instrumenten in ontwikkeling:

- Nieuwe landelijke subsidieregeling voor groenblauwe diensten;
- Werving private middelen t.b.v. Van Gogh Landschapsfonds;
- Aanbesteding aanleg groenblauwe diensten;
- Verkenning verbrede inzet Natuurschoonweg voor natuurinclusieve landbouwbedrijven;
- Wet- en regelgeving en planologie groenblauwe dooradering;
- Vormgeving van een loket;
- Kleinschalige woningbouw in buitengebied als financieringsbron voor aanleg groenblauwe diensten.

(Bron: nieuwsbericht januari 2025 Brabant Behaagt, Van Gogh Nationaal Park)

Er zijn een aantal factoren die de realisatie van 10% GBDA vertragen/tegenhouden, zoals:

- Allereerst zijn (agrarische) ondernemers terughoudend met GBDA te realiseren vanwege beperkingen in ontwikkelingen bij de aanwezigheid van beschermde soorten. Hiervoor wordt door sommige partijen gepleit voor 'nieuw groen-vrij groen', oftewel, nieuw aangelegde GBDA wordt niet aangemerkt als beschermde natuur, ongeacht welke eventuele beschermde soorten hier hun intrede maken;
- Daarnaast is er het risico op een toename van plaagdieren. Doordat de leefomgeving van veel dieren wordt verbeterd, is de kans aanwezig dat ook plaagdieren zich hier gaan vestigen;
- De meeste landschapselementen t.b.v. GBDA grond/ruimte in beslag. Dit maakt het agrarisch landgebruik minder efficiënt en vermindert daarmee de waarde.